

ויצא תשפ"א

מנחת השר

הגיונות במשנתו של הגרש"ר הירש זללה"ה

החריצות והנס

א. שתי אסכולות שונות בהסתכלות האדם על טרפו מזונו ושאר הצלחותיו בחיים, האחת גשמית ומייחסת את ההצלחה להשתדלות וחריצות האדם, והשניה מביטה על ההשגחה השמימית והנס.

ב. במבט ראשון, איש תם ויושב אהלים מנותק מהוויות העולם וסומך על הנס, לעומתו הרמאי הארמי משקיע את כל כוחו מרצו ומחשבתו להרוויח ולעשוק ורואה במעשיו את הצלחתו.

כמה פלא לראות את דברי לבן הארמי האומר ליעקב 'ניחשתי ויברכני ה' בגללך' הוא תולה את הצלחת יעקב בברכת שמים, ואילו יעקב התם עונה לו 'אתה ידעת את אשר עבדתך ואת אשר היה מקנך איתי' בהדגישו דוקא את פעולותיו כסיבה להצלחתו.

ג. אמת שגבורת וחריצות יעקב ניכרת בכל שנות גלותו, בגוללו את האבן מעל פי הבאר ובמסירותו לצאן לבן. גבורה זו היא תוצר של חיי טוהר על פי התורה, הריוח המשני בקיום התורה 'בשמאלה עושר וכבוד'. ובהשתמשו בה בחריצות לחסד ונאמנות מלאכתו הרי היא כלי לקיים עמה את רצון הבורא בקיום דרכי הטבע בעולם על פי הוראותיו.

ד. דוקא לבן ברמאותו וברצונו לנשל את יעקב ולמעט משכורתו, מזלזל בפעולות החריצות ונתלה באמונות טפלות של ניחוש הנתלה בברכת שמים, כביכול אינו רואה את סיבת הצלחתו של יעקב ובהכרח שכוחות עלומים משפיעים עליו. ההתעלמות מהשתדלות האדם לא בהכרח באה מהרצון לכבוד שמים, כמו מהזלזול בכבוד האדם וחלקו בהרמוניית הבריאה.

ה. אך את האמת הבאיר יעקב 'אשר עבדתך' ו'אשר היה מקנך איתי' הם סיבת ברכת ה', 'ויברך ה' אתך לרגלי' מחמת הליכתי ברגלי, חריצותי ונאמנותי, ניתנה לי הברכה. צורת הורדת השפע האלוקי היא מתוך פעולות מבורכות ונאמנות.

ו. גם במקום בו לא תועיל החריצות בדרך הטבע, אין האדם פטור מדרך הנהגה זו, אין סומכין על הנס, ברכת השפע היא רק בהשלמת האדם.

איזון זה נראה גם בפעולותיו של יעקב מול נכלי לבן, הלא ההשתדלות של העמדת המקלות כה מעטה מול ההחלפות החוזרות ונשנות של לבן, וכי תועיל העמדה זו בדרך הטבע, וגם אם כן הלא יחליף שוב לבן את משכורתו, השתמש איפה יעקב בכוחותיו הברוכים כדי לעשות כל מה שביכולתו, והשאר, הלא הוא ממילא ברכת ה'.

